

Barbara Jurkowska

Unijne programy wsparcia współpracy transgranicznej w latach 2007-2013 w państwach członkowskich i sąsiadujących z Unią Europejską

Studia Lubuskie : prace Instytutu Prawa i Administracji Państwowej Wyższej
Szkoły Zawodowej w Sulechowie 7, 185-205

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

BARBARA JURKOWSKA

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie

Unijne programy wsparcia współpracy transgranicznej w latach 2007-2013 w państwach członkowskich i sąsiadujących z Unią Europejską

1. Wstęp

Współpraca transgraniczna stwarza regionom przygranicznym szereg korzyści społeczno-gospodarczych i może przyspieszyć ich rozwój. Wspólne współdziałanie jest również szansą na wykorzystanie unijnych środków pomocowych. Dofinansowanie projektów realizowanych w regionach przygranicznych stwarza pewne możliwości przeciwdziałania konfliktom i zmniejszania dysproporcji rozwojowych. W tym celu UE zmodyfikowała uregulowania programów współpracy transgranicznej na lata 2007-2013.

2. Pojęcie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej

Współpraca międzyregionalna to partnerska współpraca nie graniczących bezpośrednio ze sobą jednostek, jak również uczestnictwo w międzynarodowych zrzeszeniach i instytucjach jednostek lokalnych i regionalnych¹. Ponadto, przez pojęcie współpracy międzyregionalnej należy rozumieć wszystkie uzgodnione przedsięwzięcia zmierzające do umocnienia i rozwoju dobrych stosunków pomiędzy regio-

¹ Toczyski W. (red.), *Międzynarodowa współpraca regionów*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1998, s. 55.

nami. Regiony zobowiązują się do rozwijania dwustronnej współpracy międzyregionalnej i wspierania działań na szczeblu regionalnym i lokalnym w następujących dziedzinach: administracji samorządowej, gospodarki, ochrony środowiska przyrodniczego, kultury, nauki, oświaty, wymiany młodzieży, a także turystyki, rekreacji i sportu. Jeżeli współpraca ta dotyczy regionów sąsiadujących ze sobą przez granicę państwową, to jest to współpraca transgraniczna.

Według definicji przyjętej przez Europejską Konwencję Ramową o Współpracy Transgranicznej Między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi współpraca transgraniczna to „każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń”². Działania te mają umożliwić ludności zamieszkującej obszary przygraniczne lepszą współpracę we wszystkich dziedzinach życia, usunąć przeszkody i rozwiązywać sprawy, które mogą dzielić te regiony. Nie chodzi tu o likwidację granic, lecz o nadanie im znaczenia wyłącznie formalnie-administracyjnego³.

T. Borys przyjmuje nieco odmienną konwencję definiowania współpracy transgranicznej, podkreślając nadrzędność pojęcia współpracy zagranicznej. Autor ten uważa, że współpracę transgraniczną można określić jako „szczególną formę współpracy międzynarodowej, eksponującą dwie podstawowe cechy: sąsiedzką kontaktów (dotyczy ona bezpośrednio do siebie przylegających obszarów przygranicznych) oraz regionalny lub lokalny poziom współpracy”⁴.

Istotą i celem współpracy transgranicznej jest – przede wszystkim – stworzenie transgranicznej sieci powiązań na szczeblu regionalnym i lokalnym, umożliwiającej kooperację w zakresie gospodarki i infrastruktury, a także pomoc w rozwiązywaniu codziennych problemów granicznych między sąsiadami⁵.

² Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi, sporządzona w Madrycie dnia 21 maja 1980 r., Dz.U. z 1993 Nr 61, poz. 287, art. 2.

³ K. Kaczmarczyk, *Rozwój lokalnych form współpracy transgranicznej w Polsce południowo-wschodniej*, [w:] M. Grzybowska, M. Berdel-Dudzińska (red.), *Prawo i ustroj Rzeczypospolitej Polski w perspektywie integracji z Unią Europejską*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2002, s. 94.

⁴ W. Kosiedowski, B. Słowińska, *Podstawowe zagadnienia współpracy transgranicznej w warunkach integracji Europy Środkowo-Wschodniej z Unią Europejską*, [w:] W. Kosiedowski (red.), *Pogranicze w trakcie przemian. Rozwój i współpraca transgraniczna Polski Wschodniej i państw sąsiednich w kontekście integracji europejskiej*, Wyd. UMK, Toruń 2009, s. 27-49.

⁵ M. Greta, *Euroregiony a integracja europejska. Wnioski dla Polski*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003, s. 39.

3. Programy współpracy transgranicznej w latach 2007-2013

W latach 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym jest realizowana w ramach odrębnego, trzeciego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT), która służy wspieraniu, promocji i realizacji wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym na terytorium całej UE⁶. Stanowi ona kontynuację programów współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej realizowanych w latach 2000-2006 w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III⁷.

EWT wdrażana jest za pomocą trzech rodzajów programów operacyjnych⁸:

- współpracy transgranicznej, której celem jest rozwijanie wspólnych inicjatyw lokalnych i regionalnych,
- współpracy transnarodowej, ukierunkowanej na integrację terytorialną UE, zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, innowacyjność i ochronę środowiska naturalnego,
- współpracy międzyregionalnej, umożliwiającej wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie wspierania innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochrony środowiska.

⁶ J. Ładysz, *Polityka strukturalna Polski i Unii Europejskiej*, PWN, Warszawa 2008, s. 150-151.

⁷ INTERREG III – Inicjatywa Wspólnotowa działająca w latach 2000-2006. Głównymi celami tej Inicjatywy było wzmocnienie potencjału gospodarczo-społecznego państw UE poprzez wsparcie współpracy transgranicznej, międzyregionalnej i międzynarodowej. W latach 2007-2013 INTERREG stał się jednym z celów polityki spójności (cel 3 – Europejska Współpraca Terytorialna). Zob.: S. Naruszewicz, *Polityka spójności Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia*, Difin, Warszawa 2004, s. 318.

⁸ *Polityka spójności 2007-2013. Komentarze i teksty oficjalne*, Komisja Europejska, Belgia 2007, s. 20.

Wspólne, transgraniczne działania dotyczą m.in.⁹:

- wspierania przedsiębiorczości, rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, turystyki, kultury oraz handlu transgranicznego,
- ochrony dóbr naturalnych i dóbr kultury, zapobiegania zagrożeniom przyrodniczym i technologicznym,
- wymiany młodzieży między szkołami,
- poznania obyczajów i kultury krajów sąsiadujących,
- poprawy znajomości języków obcych,
- organizacji szkoleń i konferencji,
- rozwoju i wspólnego wykorzystania infrastruktury, w szczególności w takich dziedzinach, jak ochrona zdrowia, kultura i edukacja,
- integracji społeczności lokalnych poprzez realizację wspólnych działań dotyczących rynku pracy, rozwoju zasobów ludzkich oraz wspierania sektora badawczo-rozwojowego.

Potencjalni beneficjenci programów współpracy transgranicznej, to przede wszystkim¹⁰:

- jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli,
- podmioty i jednostki organizacyjne powoływane lub tworzone przez państwo, wojewodów lub w celu świadczenia usług publicznych,
- pozarządowe organizacje non-profit,
- izby: gospodarcze, handlowe i rzemieślnicze,
- szkoły wyższe,
- instytucje publiczne prowadzące działalność edukacyjną, badawczą,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- euroregiony.

Polska uczestniczy w programach operacyjnych, realizowanych w ramach poszczególnych komponentów EWT. W wyniku uzgodnień przewidziano realizację następujących programów współpracy transgranicznej z udziałem Polski:

1. Polska (województwo zachodniopomorskie) – Niemcy (Meklemburgia / Pomorze Przednie – Brandenburgia). Program obejmuje niemieckie

⁹ Zob. W. Kosiedowski, B. Słowińska, *Położenie przygraniczne jako szansa rozwoju północno-wschodniej Polski w warunkach integracji europejskiej (w świetle badań ankietowych)*, [w:] Z. Strzelecki (red.), *Samorząd terytorialny w Polsce. Szanse rozwoju regionalnego i lokalnego w warunkach Unii Europejskiej*, Wyd. SGH, Warszawa 2008, s. 363-366.

¹⁰ [<http://www.interreg.gov.pl/20072013/instrument+sasiedztwa>] (stan z 20.09.2010 r.).

- powiaty – Rügen, Nordvorpommern, Ostvorpommern, Uecker-Randow, Uckermark, Barnim, Demmin, Meklemburgia-Strelitz, trzy powiaty grodzkie – Stralsund, Greifswald i Neubrandenburg oraz dwa polskie podregiony – szczeciński i koszaliński¹¹.
2. Polska (województwo lubuskie) – Niemcy (Brandenburgia). Obszar wsparcia programu obejmuje po stronie niemieckiej powiaty: Märki-sch-Oderland, Oder-Spree, Spree-Neiße oraz dwa miasta na prawach powiatu Frankfurt nad Odrą i Cottbus. Po stronie polskiej dwa podre-giony – gorzowski i zielonogórski¹².
 3. Polska (województwa – dolnośląskie i lubuskie) – Niemcy (Saksonia). Program obejmuje niemieckie regiony: Niederschlesischer Oberlau-sitzkreis, Löbau – Zittau i miasto na prawach powiatu Görlitz oraz pol-skie podregiony: jeleniogórsko-wałbrzyski i zielonogórski, które sta-nowią odpowiednio części województw dolnośląskiego i lubuskiego¹³.
 4. Polska – Republika Czeska. Program obejmuje czeskie regiony: libe-recki, královéhradecki, pardubicki, ołomuniecki i morawskośląski oraz polskie podregiony: jeleniogórsko-wałbrzyski, opolski, rybnicko-jastrzębski, bielsko-bialski oraz obszar powiatu pszczyńskiego¹⁴.
 5. Polska – Republika Słowacka. Obszar wsparcia programu obejmuje po stronie polskiej podregiony: bielsko-bialski, nowosądecki, krośnień-sko-przemyski; po słowackiej regiony: Žilinský oraz Prešovský¹⁵.
 6. Polska – Republika Litewska. Obszary kwalifikowane położone po polskiej stronie to podregiony: białostocko-suwalski, elcki, łomżyński i olsztyński; po litewskiej obwody: Mariampolski, Olicki, Tauriski, Kowieński i Wileński. Miasto Wilno nie zostało włączone do obszaru

¹¹ Program Operacyjny Celu 3 „Europejska Współpraca Terytorialna” – „Współ-praca Transgraniczna” Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie / Brandenburgia i Rze-czypospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie) 2007-2013. Program Opera-cyjny zmieniony w roku 2009, zmiana zatwierdzona przez Komisję Europejską w dniu 17 maja 2010 r., s. 6.

¹² Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubu-skie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach „Europejskiej Współpracy Terytorialnej“, zatwierdzony 25 marca 2008, s. 6.

¹³ Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013, zatwierdzony 23 sierpnia 2007 r., s. 7.

¹⁴ Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Re-publika Czeska 2007-2013, zatwierdzony 1 października 2007 r., s. 7.

¹⁵ Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Re-publika Słowacka 2007-2013, wersja zatwierdzona przez Komisję Europejską w dniu 20 grudnia 2007, s. 5.

kwalifikowanego programu, pomimo włączenia Obwodu Wileńskiego. Zważywszy na fakt, iż miasto Wilno jest najbogatszym spośród wszystkich litewskich powiatów, statystyki społeczno-ekonomiczne, dotyczące tego obszaru, kształtują się znacznie powyżej średniej krajowej. Zdecydowano o wyłączeniu Miasta Wilna z obszaru kwalifikowanego¹⁶.

7. Południowy Bałtyk (Polska – Szwecja – Dania – Litwa – Niemcy). Obszar programu obejmuje w Polsce podregiony: elbląski, szczeciński, koszaliński, słupski, gdański, Gdańsk-Gdynia-Sopot. W Szwecji okręgi: Kalmar, Blekinge, Skåne i Kronoberg. W Niemczech powiaty Greifswald, Rostock, Stralsund, Wismar, Bad Doberan, Nordvorpommern, Nordwestmecklenburg, Ostvorpommern, Rügen i Uecker-Randow. W Danii gmina Bornholm i podregion Zealand. Na Litwie okręgi: Kłajpedy, Taurage i Telsiai¹⁷.

Polska zarządza trzema programami:

- Południowy Bałtyk (Polska – Szwecja – Dania – Litwa – Niemcy),
- Polska (województwo lubuskie) – Niemcy (Brandenburgia),
- Polska – Republika Słowacka.

Wyróżnić można również programy współpracy transgranicznej z udziałem innych państw, m.in. między:

– Łotwą a Estonią. Obszar programu obejmuje w Estonii regiony: Lääne-Eesti, Louna-Eesti, a na Łotwie: Kurzemme, Ryga, Pieriga i Vidzeme¹⁸.

– Łotwą a Litwą. Obejmuje wsparcie dla regionów łotewskich: Kurzemme, Latgale i Zemgale oraz litewskich: Kłajpedy, Siauliu, Telsiu, Panevėžio, Utenos i Kauno¹⁹.

– Bułgarią a Grecją. Program obejmuje wsparcie dla greckich regionów: Evros, Xanthi, Rodopi, Dramat, Saloniki i Serres oraz bułgarskich: Blagoevgrad, Smolyan, Kardzhali i Haskovo²⁰.

¹⁶ Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Litwa 2007-2013, dokument zatwierdzony przez Komisję Europejską 21 grudnia 2007 r., s. 7.

¹⁷ Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013 między Danią, Niemcami, Litwą, Polską i Szwecją, dokument zatwierdzony przez Komisję Europejską 20 grudnia 2007 r., s. 7.

¹⁸ Estonia – Latvia Programme 2007-2013. Crossborder Cooperation Programme under European Territorial Cooperation Objective, 2007, s. 8.

¹⁹ Latvia – Lithuania Crossborder Cooperation Programme under European Territorial Cooperation Objective 2007-2013, 2007, s. 6.

²⁰ Greece and Bulgaria – Operational Programme 2007-2013: Greece – Bulgaria Cross-border Co-operation Programme, MEMO/09/155, Brussels, 6 April 2009.

– Węgry i Słowacją. Obszar programu obejmuje węgierskie regiony: Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Pest, Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg i Budapeszt oraz słowackie Bratislavský, Trnavský, Nitriansky, Banskobystrický i Košický²¹.

Wyodrębnienie współpracy terytorialnej jako osobnego celu polityki spójności potwierdza duże znaczenie wspólnych przedsięwzięć podejmowanych przez partnerów unijnych. O rosnącym znaczeniu tego typu współpracy świadczy również zwiększenie wysokości środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W latach 2007-2013 na rozwój współpracy terytorialnej z budżetu UE przeznaczonych zostanie łącznie 7,75 mld euro. Polska alokacja na realizację programów w ramach EWT wyniesie 557,8 mln euro. Dodatkowo 173,3 mln euro zostanie przeznaczonych na współpracę transgraniczną z państwami nie należącymi do UE w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP).

Programy EWT oraz EISP zastąpiły przedsięwzięcia realizowane w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III (2000-2006). Komponentom INTERREG III odpowiadają trzy typy programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej:

- programy współpracy transgranicznej zastąpiły INTERREG III A,
- programy współpracy transnarodowej zastąpiły INTERREG III B,
- programy współpracy międzyregionalnej zastąpiły INTERREG III C.

Programy operacyjne EWT w ramach poszczególnych komponentów są wdrażane zgodnie z jednolitymi zasadami, wynikającymi z doświadczeń zdobytych w trakcie realizacji programów Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III. Wprowadzenie jednolitych zasad wdrażania przyczyni się do ułatwienia zarządzania samymi programami oraz wspólnymi, międzynarodowymi projektami finansowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a realizowanymi w ramach EWT.

Do celów współpracy transgranicznej, do finansowania kwalifikują się regiony Wspólnoty poziomu NUTS 3, położone wzdłuż jej wszystkich wewnętrznych i niektórych zewnętrznych granic lądowych oraz wszystkie regiony Wspólnoty poziomu NUTS 3 położone wzdłuż granic morskich, które dzieli, co do zasady, odległość do 150 km, z uwzględnieniem możliwych dostosowań niezbędnych dla zapewnienia spójności i ciągłości współpracy²².

²¹ Hungary – Slovak Republic Cross-border Cooperation Programme. Operational Programme Hungary – Slovak Republic 2007-2013, MEMO/08/258, Brussels, 18 April 2008.

²² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r., ustanawiające przepisy ogólne, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskie-

W Polsce współpracą transgraniczną objęte zostały podregiony, których granice stanowią granicę państwową. Nowością, w porównaniu do okresu programowego 2004-2006, jest możliwość objęcia programem współpracy transgranicznej podregionów usytuowanych wzdłuż wybrzeża Morza Bałtyckiego.

4. Europejska Polityka Sąsiedztwa a współpraca transgraniczna

Europejska Polityka Sąsiedztwa (EPS) jest odpowiedzią na nowe wyzwania i możliwości, które pojawiły się po 1 maja 2004 r. w związku z rozszerzeniem Unii Europejskiej o 10 państw (Czechy, Cypr, Estonię, Litwę, Łotwę, Malte, Polskę, Słowację, Słowenię i Węgry), a od 1 stycznia 2007 r. o kolejne 2 (Bułgarię i Rumunię). Tak zasadnicza zmiana geopolityczna spowodowała konieczność zreformowania wielu obszarów UE, w tym szczególnie jej polityki zewnętrznej i stosunków z najbliższymi sąsiadami²³.

Pierwszy projekt nowej polityki przedstawiony został w marcu 2003 r. w Brukseli w komunikacie Komisji Europejskiej do Rady i Parlamentu Europejskiego „Szersza Europa – Sąsiedztwo. Nowe ramy dla stosunków z naszymi wschodnimi i południowymi sąsiadami”²⁴. Ostateczna koncepcja prezentująca całościową, długoterminową wizję relacji UE ze wschodnimi sąsiadami została opublikowana przez Komisję Europejską 12 maja 2004 r. w Dokumencie Strategicznym Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, który został zatwierdzony przez Radę w czerwcu 2004 r.²⁵

Europejska Polityka Sąsiedztwa jest przede wszystkim polityką dwustronną między UE a każdym z krajów partnerskich, dodatkowo wzbogaconą o regionalne i wielostronne inicjatywy współpracy, na przykład: Partnerstwo Wschodnie²⁶, Unię na rzecz Regionu Morza Śródziemnego (Partnerstwo Eurośródziemnomorskie)²⁷ oraz synergię czarnomorską²⁸.

go Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, Dz.U. Unii Europejskiej, L 210/25, art. 7.

²³ P.J. Borkowski, *Polityka Sąsiedztwa Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2009, s. 191.

²⁴ *Wider Europe – Neighbourhood: A new framework for relations with our Eastern and Southern neighbors*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels, 11.3.2003, COM (2003) 104 final.

²⁵ *European Neighbourhood Policy*, Strategy Paper, 12 May 2004, COM (2004) 373 final.

²⁶ Partnerstwo Wschodnie to nowa propozycja współpracy regionalnej, którą UE kieruje do Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy. Inicjatorami Partnerstwa Wschodniego były Polska i Szwecja. Program zainaugurowano w Pradze

Obecnie unijna Polityka Sąsiedztwa obejmuje 16 państw: Algierię, Białoruś, Egipt, Izrael, Jordanię, Liban, Libię, Maroko, Mołdawię, Palestynę, Syrię, Tunezję, Ukrainę. 16 czerwca 2004 r. postanowiono włączyć Armenię, Azerbejdżan i Gruzję, które graniczą z Turcją. Rosję wiąże z Unią Europejską specjalna umowa partnerstwa strategicznego²⁹. Europejska Polityka Sąsiedztwa odgrywa istotną rolę w procesie jednoczącej się Europy. Nowa granica wschodnia UE oznacza nowe wyzwania w sferze współpracy ekonomicznej, społecznej, bezpieczeństwa oraz w dziedzinie badań, edukacji i kultury³⁰. Celem naczelnym EPS jest zbliżanie krajów sąsiedzkich do Unii Europejskiej. Ma to być realizowane przez promocję uznawanych przez Unię podstawowych wartości, jak: poszanowanie praw człowieka, demokracji i rządów prawa, a także dialog polityczny i możliwości uczestnictwa we wspólnej polityce zagranicznej i bezpieczeństwa³¹.

w 2009 r., podczas prezydencji czeskiej. Zob.: B. Wojna, M. Gniazdowski, *Partnerstwo Wschodnie: geneza, możliwości i wyzwania*, „Biuletyn PISM” 2009, nr 24 (556), s. 1.

²⁷ Powołana oficjalnie w Paryżu w dniach 13-14 lipca 2008 r. Znana jako proces barceloński. W skład Unii na rzecz Regionu Morza Śródziemnego weszło 43 członków; 27 państw członkowskich UE oraz Albania, Algieria, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Czarnogóra, Egipt, Izrael, Jordania, Liban, Maroko, Mauretania, Monako, Autonomia Palestyńska, Syria, Tunezja, Turcja. Zob.: *The Euro-Mediterranean Partnership*, [http://eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm], (stan z 19.09.2010).

²⁸ Wraz z przystąpieniem 1 stycznia 2007 r. Bułgarii i Rumunii do Wspólnot Europejskich, UE stała się częścią Regionu Morza Czarnego (RMC). Celem współpracy jest stymulowanie demokratycznych i gospodarczych reform, zapewnianie stabilności i wspieranie rozwoju w Regionie Morza Czarnego. RMC obejmuje Grecję, Bułgarię, Rumunię i Mołdowę na zachodzie, Ukrainę i Rosję na północy, Gruzję, Armenię i Azerbejdżan na wschodzie oraz Turcję na południu. Chociaż Armenia, Azerbejdżan, Mołdowa i Grecja nie leżą nad Morzem Czarnym, więzy historyczne i bliskość położenia sprawiają, że w naturalny sposób zaliczają się do państw tego regionu. Zaczęła obowiązywać w lutym 2008 r. Zob.: m.in.: W. Kosiedowski, *Regiony Europy Środkowo-Wschodniej w procesie integracji ze szczególnym uwzględnieniem wschodniego pogranicza Unii Europejskiej*, Wyd. UMK, Toruń 2008, s. 192-193; *Black Sea Synergy – A new regional cooperation initiative*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels, 11.04.2007, COM (2007) 160 final.

²⁹ *European Neighborhood Policy*, [http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm], (stan z 20.09.2010).

³⁰ B. KołECKA, *Polityka sąsiedztwa UE, wymiar wschodni*, [w:] E. Teichmann, M. Weresa (red.), *Rozszerzona Unia Europejska i jej wschodni sąsiedzi. Pierwsze doświadczenia współpracy*, Wyd. SGH, Warszawa 2005, s. 27-28.

³¹ *Europejska Polityka Sąsiedztwa. Podręcznik. Możliwości dofinansowywania projektów ze środków UE dla samorządów gruzińskich*, Wyd. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2008, s. 7-8.

Do końca 2006 r. wdrażanie EPS było wspierane finansowo przez program TACIS³² dla Europy Wschodniej (i Azji Środkowej) oraz MEDA³³ dla państw śródziemnomorskich³⁴. Doświadczenia płynące z realizacji tych programów zostały wykorzystane przez Komisję Europejską przy tworzeniu zasad funkcjonowania i procedur dla nowego programu pomocowego Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (*European Neighbourhood and Partnership Instrument*) skierowanego do krajów objętych EPS, który zaczął funkcjonować od 2007 r. Zasadniczym celem tego instrumentu jest rozwój współpracy pomiędzy Unią Europejską a państwami sąsiedzkimi poprzez stwarzanie warunków zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju regionalnego.

Kluczowe obszary wsparcia w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP), to przede wszystkim:³⁵

³² TACIS (*Technical Assistance for the Commonwealth of Independent States*) – Program Pomocy Technicznej dla Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP). Program Wspólnot Europejskich (występujących od 1993 r. jako Wspólnota Europejska, mający wspierać reformy demokratyczne i prorynkowe w państwach Europy Wschodniej i Azji Centralnej, przyjęty w 1990 r. i uruchomiony w 1991 r. W programie brało udział 12 państw regionu: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Kazachstan, Kirgistan, Mołdawia, Rosja, Tadżykistan, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan, a także, w latach 1991-2003, Mongolia. Ze środków programu finansowana była m.in. ukraińska i białoruska część Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina Interreg III A/TACIS CBC 2004-2006.

³³ Program MEDA – główny instrument współpracy gospodarczej i finansowej w ramach partnerstwa euro-śródziemnomorskiego. Program został zainicjowany w 1996 r. (MEDA I), zmieniony w 2000 r. (MEDA II). Umożliwił UE pomoc finansową dla krajów południowego basenu Morza Śródziemnego: Algierii, Cypru, Egiptu, Izraela, Jordanii, Libanu, Malty, Maroka na terytorium Autonomii Palestyńskiej, Syrii, Tunezji i Turcji. Zob.: Council Regulation (EC) No 1488/96 of 23 July 1996 on financial and technical measures to accompany (MEDA) the reform of economic and social structures in the framework of the Euro-Mediterranean partnership, Official Journal L 189 of 30.07.1996. It enables the European Union (EU) to provide financial and technical assistance to the countries in the southern Mediterranean: Algeria, Cyprus, Egypt, Israel, Jordan, Lebanon, Malta, Morocco, the Palestinian Territory, Syria, Tunisia and Turkey.

³⁴ M. Błaszczuk, *Wykorzystanie programu TACIS w polityce sąsiedztwa rozszerzonej Unii Europejskiej*, [w:] E. Teichmann, M. Weresa (red.), *Rozszerzona Unia Europejska i jej wschodni sąsiedzi. Pierwsze doświadczenia współpracy*, Wyd. SGH, Warszawa 2007, s. 38-42.

³⁵ Regulation (EC) No 1638/2006 Of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, Official Journal of the European Union L 310/1, art. 2.

-
- wspieranie współpracy transgranicznej oraz promowanie zrównoważonego rozwoju ekonomicznego, społecznego i środowiskowego w regionach przygranicznych,
 - promowanie dialogu politycznego i reform,
 - wzmocnienie instytucji krajowych i innych instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie i efektywne wdrażanie polityki sąsiedztwa,
 - promowanie ochrony środowiska i dobrego zarządzania zasobami naturalnymi,
 - promowanie i ochrona praw człowieka jako fundamentalnych wolności i wspieranie procesu demokratyzacji,
 - zapewnienie sprawnie działającego i bezpiecznego systemu zarządzania granicami,
 - promowanie współpracy w dziedzinach sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz prewencji i walki z terroryzmem i zorganizowaną przestępczością,
 - promowanie udziału Wspólnot w działaniach dotyczących badań i innowacji,
 - promowanie współpracy między państwami członkowskimi i krajami partnerskimi w dziedzinie szkolnictwa wyższego, wymiany nauczycieli, naukowców i studentów.

Pomoc jest udzielana dla:³⁶

- programów krajowych i wielonarodowych, które obejmują pomoc dla jednego kraju partnerskiego lub odnoszą się do współpracy regionalnej lub subregionalnej pomiędzy dwoma lub większą liczbą krajów partnerskich, w której mogą uczestniczyć państwa członkowskie;
- programów współpracy transgranicznej, które obejmują współpracę pomiędzy jednym lub większą liczbą państw członkowskich z jednej strony i jednym lub większą liczbą krajów partnerskich z drugiej strony, realizowanych w regionach położonych przy ich wspólnej części zewnętrznej granicy Wspólnoty.

³⁶ *Ibidem*, art. 6.

Programy współpracy transgranicznej mogą obejmować następujące regiony przygraniczne:³⁷

- wszystkie jednostki terytorialne odpowiadające poziomowi 3 NUTS lub równoważne, położone wzdłuż granic lądowych między państwami członkowskimi a krajami partnerskimi;
- wszystkie jednostki terytorialne, odpowiadające poziomowi 3 NUTS lub równoważne położone wzdłuż przepraw morskich o istotnym znaczeniu;
- wszystkie jednostki terytorialne odpowiadające poziomowi 2 NUTS lub równoważne położone wzdłuż wybrzeża basenu morskiego wspólnego dla państw członkowskich i krajów partnerskich.

Łączny budżet EISP na współpracę transgraniczną w latach 2007-2013 wynosi ponad 1,1 mld euro (zob. tab. 1). Programy krajowe i wielonarodowe finansowane są wyłącznie z EISP. Z kolei programy współpracy transgranicznej finansowane są z EISP oraz z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Wśród 15 programów współpracy transgranicznej EISP 9 realizowanych jest na granicach lądowych, a 6 na morskich.

W perspektywie finansowej na lata 2007-2013 Polska uczestniczy i zarządza dwoma programami w ramach EISP:

- Polska – Białoruś – Ukraina,
- Polska – Litwa – Federacja Rosyjska (Obwód Kaliningradzki).

W przypadku obu tych programów w Polsce zlokalizowana jest Wspólna Instytucja Zarządzająca (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego), odpowiedzialna za wdrażanie programu.

Europejska Polityka Sąsiedztwa została stworzona w wyniku rozszerzenia Unii Europejskiej z 15 do 27 państw członkowskich. Jej głównym celem jest przeciwdziałanie powstania podziału między UE a jej nowymi krajami sąsiadującymi poprzez wspieranie ich rozwoju, wzmocnienie ich stabilności, bezpieczeństwa i dobrobytu.

³⁷ *Ibidem*, art. 8.

Tabela 1. Podział środków w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa na współpracę transgraniczną w latach 2007-2013

Programy lądowe	Środki [w mln euro]
Północna Finlandia, Szwecja, Norwegia – północno-zachodnia Rosja	28,241
Karelia – Rosja	23,203
Południowo – Wschodnia Finlandia-Rosja	36,185
Estonia – Łotwa – Rosja	47,775
Łotwa – Litwa – Białoruś	41,737
Litwa – Polska – Rosja	132,130
Polska – Białoruś – Ukraina	186,201
Węgry – Słowacja – Ukraina – Rumunia	68,638
Ukraina – Rumunia – Mołdowa	126,718
Programy morskie	
Hiszpania – Maroko	156,732
Region Atlantyku	32,162
Włochy – Tunezja	25,191
Region Morza Czarnego	17,306
Region Morza Śródziemnego	173,607
Region Morza Bałtyckiego	22,608
Razem	1118,434

Źródło: *European Neighbourhood and Partnership Instrument Cross-Border Cooperation Strategy Paper 2007-2013*, Indicative Programme 2007-2010, European Commission, Brussels 2006, s. 9.

5. Pozostałe instrumenty współpracy transgranicznej

5.1. Instrument Pomocy Przedakcesyjnej

Od stycznia 2007 r. Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (*Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA*) zastępuje całą serię programów i instrumentów finansowych Unii Europejskiej dla państw kandydujących lub potencjalnych kandyda-

tów do wstąpienia do UE: PHARE³⁸, PHARE CBC³⁹, ISPA⁴⁰, SAPARD⁴¹, CARDS⁴² i instrument finansowy dla Turcji.

IPA może zostać uruchomiony w pięciu dziedzinach.⁴³

1. Pomoc w okresie przejściowym i wzmocnienie instytucji.
2. Współpraca transgraniczna (z państwami członkowskimi UE oraz innymi państwami objętymi działaniem IPA).
3. Rozwój regionalny (transport, środowisko i rozwój gospodarczy).
4. Zasoby ludzkie (wzmocnienie kapitału ludzkiego i walka z wykluczeniem społecznym).
5. Rozwój obszarów wiejskich.

³⁸ Cele pomocy przedakcesyjnej w ramach PHARE obejmowały wsparcie krajów kandydujących i przystępujących w działaniach ukierunkowanych na wzmocnienie administracji i instytucji publicznych w sposób zapewniający ich efektywne działanie w ramach Unii Europejskiej, wspieranie działań służących osiągnięciu konwergencji z prawodawstwem Wspólnoty Europejskiej oraz wspieranie spójności gospodarczej i społecznej.

³⁹ W lipcu 1994 r. w ramach PHARE uruchomiono podprogram współpracy transgranicznej PHARE CBC (*Cross Border Co-operation*). PHARE CBC wykazuje duże podobieństwa do omówionego wcześniej programu INTERREG. Początkowo do udziału w programie PHARE CBC kwalifikowały się kraje: Albania, Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska i Słowenia. Po przystąpieniu Austrii do Unii Europejskiej w 1995 r. prawo do uczestnictwa uzyskały Węgry i Słowacja, jak również nowe regiony przygraniczne Czech i Słowenii.

⁴⁰ ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*) – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej – jeden z trzech instrumentów finansowych Unii Europejskiej (obok PHARE, SAPARD) przeznaczony dla państw kandydujących do akcesji. Miał na celu ujednoczenie poziomu infrastruktury technicznej w zakresie transportu i ochrony środowiska.

⁴¹ SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*) – unijny program na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w krajach stowarzyszonych, oczekujących na członkostwo w Unii Europejskiej.

⁴² Celem programu CARDS było wspieranie uczestnictwa Albanii, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Macedonii, Czarnogóry i Serbii oraz Kosowa, w procesie stabilizacji i stowarzyszenia. Działania w ramach tego procesu ukierunkowane były na wspieranie stabilizacji w regionie i jednocześnie ułatwianie bliższego stowarzyszenia tego regionu z Unią Europejską.

⁴³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1085/2006 z dnia 17 lipca 2006 r. ustanawiające instrument pomocy przedakcesyjnej (IPA), Dz.U. L 210 z 31.7.2006, art. 3.

Państwa korzystające z IPA są podzielone na dwie grupy:⁴⁴

- Państwa kandydujące do wstąpienia do UE (Chorwacja, Turcja i Macedonia) mogą korzystać z IPA we wszystkich pięciu dziedzinach.
- Potencjalne państwa kandydujące z Bałkanów Zachodnich (Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Serbia i Kosowo w rozumieniu rezolucji nr 1244/99 Rady Bezpieczeństwa ONZ) mogą korzystać z IPA jedynie w dwóch pierwszych dziedzinach.

16 lipca 2009 r. Islandia złożyła do Rady wniosek o uzyskanie członkostwa w Unii Europejskiej. W związku z tym konieczne było wprowadzenie zmian do rozporządzenia Rady (WE) nr 1085/2006 z dnia 17 lipca 2006 r. ustanawiającego Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA)⁴⁵ w celu umożliwienia Islandii korzystania z pomocy udzielanej potencjalnym krajom kandydującym w ramach IPA.

Pierwszą zmianę wprowadzono do załącznika II, który zakłada umieszczenie Islandii na liście potencjalnych krajów kandydujących.

Z kolei drugą zmianę wprowadzono do art. 4. Artykuł ten zakłada, że pomoc przewidziana we wspomnianym rozporządzeniu udzielana jest zgodnie z ogólnymi ramami polityki przedakcesyjnej, określonymi w partnerstwie europejskim i partnerstwie dla członkostwa, uwzględniając w należyтым stopniu sprawozdania i dokumenty strategiczne, zawarte w sporządzanym co roku przez Komisję tzw. pakiecie rozszerzenia. Zważywszy, że partnerstwo europejskie i partnerstwo dla członkostwa skonstruowano szczególnie z myślą o Bałkanach Zachodnich i Turcji w celu udzielania im wskazówek odnośnie do integracji z UE i harmonizacji z dorobkiem wspólnotowym, a także na fakt, że Islandia należy do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, konieczne było wprowadzenie nieznacznej zmiany do art. 4., polegającej na dodaniu ustępu precyzującego, że pomoc dla Islandii udzielana jest wyłącznie na podstawie sprawozdań i dokumentów strategicznych, zawartych w sporządzanym co roku przez Komisję tzw. pakiecie rozszerzenia. Wprowa-

⁴⁴ Decyzja Komisji z dnia 14 listopada 2007 r. ustalająca wykaz regionów i obszarów kwalifikujących się do finansowania w ramach współpracy transgranicznej komponentu instrumentu pomocy przedakcesyjnej w celu współpracy transgranicznej między państwami członkowskimi a krajami beneficjentami w latach 2007-2013, Dz.U. L 310 z 28.11.2007.

⁴⁵ Rozporządzenie Rady zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1085/2006 z dnia 17 lipca 2006 r. ustanawiające Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA), Bruksela, dnia 29.10.2009, KOM (2009) 588 wersja ostateczna.

dzenie tej zmiany wyklucza zastosowanie wobec Islandii partnerstwa europejskiego i partnerstwa dla członkostwa⁴⁶.

W latach 2007-2013 realizowane są nowe programy współpracy transgranicznej finansowane z dwóch odrębnych funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (przeznaczoną wyłącznie dla regionów unijnych) oraz Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej. Programy te realizowane są w regionach unijnych i sąsiadujących z UE, a mianowicie między:⁴⁷

1. Grecją i Albanią (biorą w nim udział ze strony Grecji: Kerkyra, Thesprotia, Ioannina, Kastoria i Florina, z Albanii: Vlorë i Gjirokastra Korcza).
2. Bułgarią i Serbią (uczestniczą w nim ze strony Bułgarii: Montana, Sofia, Pernik i Kyustendil, z Serbii: Zaječar, Nišava, Pirot, Jablanica i Pčinja).
3. Bułgarią i Macedonią (biorą w nim udział ze strony Bułgarii region Kyustendil Blagoevgrad oraz północno-wschodnie, wschodnie i południowo-wschodnie regiony Macedonii).
4. Bułgarią i Turcją (biorą w nim udział ze strony Bułgarii: Burgas, Yambol i Haskovo, a z Turcji: Edirne i Kırklareli).
5. Grecją i Macedonią (uczestniczą w nim ze strony Grecji: Florina, Pella, Kilkis i Serres, z Macedonii jej południowo-wschodnia część oraz regiony Pelagonia i Vardar).
6. Węgrami i Chorwacją (biorą w nim udział ze strony Węgier: Zala, Baranya i Somogy, a z Chorwacji Menjimurska, Koprivničko-Križevačka, Virovitčko-Podravska i Osječko-Baranjska).
7. Węgrami i Serbią (biorą w nim udział ze strony Węgier: Csongrád i Bács-Kiskun, z Serbii: Zapadno-Bački, Severno-Bački, Severno-Banatski, Južno-Bački i Srednje-Banatski).
8. Rumunią i Serbią (uczestniczą w nim ze strony Rumunii: Timiș, Caraș-Severin i Mehedinți, z Serbii Severno-Banatski, Srednje-Banatski, Južno-Banatski, Braničevski i Borski).
9. Słowenią i Chorwacją (biorą w nim udział ze strony Słowenii: Pomurska, Podravska, Savinjska, Spodnje-posavska, Jugovzhodna Slovenija, Notranjsko-kraška i Obalno-kraška, z Chorwacji: Međimurska, Varaždin, Krapina – Zagorje, Zagrzeb, Karlovac, Primorje – Gorski Kotar i Istria).

⁴⁶ Council Regulation amending Council Regulation (EC) No 1085/2006 of 17 July 2006 establishing an Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA), Commission of the European Communities, COM(2009)588 final, Brussels, 29.10.2009.

⁴⁷ Zob. m.in.: „Inforegio Panorama”, Komisja Europejska, Nr 27, Bruksela 2008, s. 6-7, 15-16; Regional Policy – Inforegio [http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/ipa/crossborder_en.htm], 19.09.2010 r.

Wyróżniono również „Program Adriatyk”, obejmujący trzy państwa członkowskie Unii Europejskiej (Grecja, Włochy i Słowenia), jeden kraj kandydujący (Chorwacja) i trzech potencjalnych kandydatów (Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra).

Unijne programy współpracy transgranicznej są szansą na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego zaniedbanych obszarów przygranicznych państw członkowskich oraz sąsiadujących z UE.

5.2. Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej

W pakiecie legislacyjnym, dotyczącym funduszy strukturalnych w latach 2007-2013, wprowadzono rozporządzenie 1082/2006 ustanawiające nowy instrument prawny w zakresie współpracy terytorialnej: Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT). Rozporządzenie WE nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej ma charakter aktu wiążącego i bezpośrednio obowiązującego. Jego art. 16 wprowadza obowiązek ustanowienia przez państwa członkowskie przepisów, które zapewnią skuteczne stosowanie tej regulacji wspólnotowej⁴⁸. W tym celu na gruncie prawa polskiego przygotowano ustawę o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej⁴⁹.

Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT) jest instrumentem prawnym wprowadzonym przez prawo wspólnotowe, pozwalającym na tworzenie sformalizowanych grup współpracy przez podmioty publiczne z różnych państw członkowskich. EUWT umożliwia stowarzyszenie samorządów różnych państw członkowskich bez konieczności podpisywania uprzednio międzynarodowych umów, ratyfikowanych przez narodowe parlamenty. Jednak państwa członkowskie muszą wyrazić zgodę, co do uczestniczenia potencjalnych członków w działaniach na ich terytorium.

Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu istniejących instrumentów współpracy terytorialnej wykazały, że państwa członkowskie, a w szczególności władze regionalne i lokalne, zmagają się z szeregiem trudności, będących efektem zróżnicowanych systemów prawnych funkcjonujących w poszczególnych państwach członkowskich. Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej ma na

⁴⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT), Dz.U. Unii Europejskiej L 210/19, art. 16.

⁴⁹ Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o Europejskim Ugrupowaniu Współpracy Terytorialnej, Dz.U. z 2008 Nr 218, poz. 1390.

celu zmniejszenie tych trudności, a w efekcie ułatwienie i wzmocnienie działań w zakresie współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej⁵⁰.

Utworzenie ugrupowania stanowi kosztowne i czasochłonne przedsięwzięcie, wymagające sporych nakładów pracy. Tymczasem w wielu przypadkach współpraca terytorialna pomiędzy dwoma podmiotami ogranicza się do wymiany doświadczeń i innych, luźnych, form kooperacji. W takich sytuacjach bardziej stosowną formą współpracy dla wielu podmiotów wydaje się być porozumienie lub umowa partnerska. W niektórych państwach członkowskich podobne formy współpracy funkcjonują w oparciu o istniejące umowy międzypaństwowe. Należy podkreślić, że EUWT ma omawiane porozumienia uzupełnić, a nie zastąpić.

Pierwsze powstałe EUWT miały charakter transgraniczny. Wynika to z faktu, iż państwu graniczącym łatwiej jest stworzyć wspólne struktury zarządzające EUWT. Większość z założonych EUWT powstało na podstawie istniejących od wielu lat różnych form współpracy państw sąsiadujących, m.in.⁵¹:

- Eurométropole Lille – Kortrijk – Tournai (Francja i Belgia). Głównym celem tego ugrupowania jest propagowanie i wspieranie współpracy transgranicznej w dziedzinach: zatrudnienia, transportu, planowania przestrzennego i rozwoju kulturalnego.
- Euroregion Inster – Granum (Węgry i Słowacja). Celem tego EUWT jest zgromadzenie środków na wspólne projekty, w tym na regionalny system opieki zdrowotnej, nowe obiekty portowe, przebudowę pięciu mostów na Dunaju, regionalną agencję turystyczną oraz dwujęzyczne audycje telewizyjne i radiowe.
- Euroregion Pireneje Morza Śródziemnego (Hiszpania i Francja). Celem jego jest poprawa rozwoju gospodarczego, kulturalnego, turystyki, ochrony środowiska, usług telekomunikacyjnych i transportowych.
- Stowarzyszenie Robocze Alpe – Adria – Pannonia (Austria, Włochy, Węgry, Słowenia i Chorwacja). Jego celem jest wspieranie zintegrowanego i skoordynowanego rozwoju na terytorium obszaru współpracy „Adria – Alpe – Pannonia”.
- Hospital de Cerdanya (Hiszpania i Francja). Celem ugrupowania jest poprawa dostępu do opieki zdrowotnej oraz utworzenie wspólnego szpitala, który stanie się podstawą sieci opieki zdrowotnej.
- Grupa Robocza Galicja – północna Portugalia (Hiszpania, Portugalia). Jego celem jest ułatwienie pracownikom i przedsiębiorcom w regionie przekra-

⁵⁰ *Ibidem*, art. 1.

⁵¹ *114th Meeting of the Committee of the Regions Bureau, Committee of the Regions, Brussels, 28 January 2009, s. 7-8.*

czanie granicy, dzięki czemu obszar ten staje się jednolitym rynkiem pracy. Ponadto, wspieranie rozwoju gospodarczego w obu regionach ze szczególnym uwzględnieniem planowania infrastruktury na szczeblu regionalnym.

Należy podkreślić, iż ważne miejsce w tej współpracy przypada euroregionom, których celem jest ułatwianie współpracy między władzami regionalnymi i lokalnymi sąsiadujących regionów różnych państw, wzmacnianie procesu budowy społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie kontaktów międzyludzkich i przyczynianie się do rozwoju gospodarczego obszarów położonych po obu stronach granicy⁵².

6. Zakończenie

Wprowadzone przez Wspólnoty Europejskie obszerne programy wsparcia współpracy transgranicznej przyspieszyło opracowywanie rozwiązań dla regionów graniczących z UE. Ponadto stworzyło nowe potrzeby porozumień instytucjonalnych zdolnych objąć opracowywanie i wdrażanie programów transgranicznych. Należy podkreślić, iż znacznego upowszechnienia wymaga wspólne występowanie o środki finansowe z budżetów poszczególnych państw oraz Unii Europejskiej. Konieczne jest w związku z tym opracowanie metod i technik pozwalających przejść określone procedury. Należy zwrócić tutaj uwagę, iż jedną z głównych barier w wykorzystaniu unijnych środków jest złe przygotowanie projektów, które często są odrzucane ze względów formalnych. Dlatego też władze lokalne i regionalne w regionach przygranicznych powinny udzielać informacji i organizować szkolenia w zakresie procedur realizacyjnych programów współpracy transgranicznej.

⁵² Zob.: B. Słowińska, *Znaczenie współpracy transgranicznej w podnoszeniu konkurencyjności pogranicza między Unią Europejską a Rosją*, [w:] W. Kosiedowski (red.), *Konkurencyjność regionu w okresie przechodzenia do gospodarki rynkowej. Międzynarodowa analiza porównawcza: Białoruś, Litwa, Łotwa i Polska*, Wyd. UMK, Toruń 2004, s. 232-236.

EU support of transborder co-operation in 2007-2013 in EU member states and neighbouring countries

S u m m a r y

By implementing transborder co-operation programmes the EU wants to offer its neighbours practical financial and political assistance, which brings mutual benefits. Transborder co-operation within the European Neighbourhood and Partnership Instrument has an exceptional character. First and foremost, the programmes are aimed at local and regional authorities as well as non-governmental organisations. Additionally, its beneficiaries are both the neighbouring countries and the member states across the border. Therefore, programmes of transborder co-operation are financed from two separate funds implementing two EU policies: the European Neighbourhood Policy and Regional Policy (aimed solely at EU regions). Member states are financed by the European Territorial Co-operation (the third aim of the Regional Policy for 2007 – 2013), while the neighbouring countries are financed by the European Neighbourhood and Partnership Instrument.

EU-Programme zur Unterstützung der grenzübergreifen- den Zusammenarbeit mit den EU-Mitglied- und Nachbarstaaten für die Förderperiode 2007-2013

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Europäische Union will in den Programmen der grenzübergreifenden Zusammenarbeit den Nachbarstaaten praktische finanzielle und politische Unterstützung bereitstellen. Die grenzübergreifende Zusammenarbeit im Rahmen des Europäischen Nachbarschafts- und Partnerschaftsinstruments ist eines besonderen Charakters. Die Programme des Instruments sind vor allem an die lokale und regionale Verwaltung sowie Nichtregierungsorganisationen gerichtet. Seine Empfänger sind darüber hinaus sowohl die Nachbarstaaten als auch die EU-Mitgliedstaaten, die an diese Länder angrenzen. Die Programme zur grenzübergreifenden Zusammenarbeit werden daher aus zwei gesonderten Fonds finanziert, mit denen zwei Politiken der EU realisiert werden: die Europäische Nachbarschaftspolitik und die Regionalpolitik (ausschließlich für die EU-Regionen bestimmt). Den Mitgliedstaaten stehen

auch Mittel im Rahmen der Europäischen territorialen Zusammenarbeit (das dritte Ziel der Regionalpolitik in der Förderperiode 2007-2013) zur Verfügung. Die Nachbarstaaten nutzen dagegen die Mittel des Europäischen Nachbarschafts- und Partnerschaftsinstruments.